

Nr 15.

Ankom till riksdagens kansli den 12 mars 1943 kl. 1 e. m.

Utlåtande i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om fortsatt giltighet av förordningen den 1 mars 1940 (nr 117) rörande förbud mot befordran av vissa periodiska skrifter med statliga trafikmedel m. m., dels ock en i ämnet väckt motion.

Genom en den 29 januari 1943 dagtecknad, till lagutskott hänvisad proposition, nr 22, vilken behandlats av första lagutskottet, har Kungl. Maj:t under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över justitiedepartementens ärenden föreslagit riksdagen att antaga följande vid propositionen fogade förslag till

Förordning

om fortsatt giltighet av förordningen den 1 mars 1940 (nr 117) rörande förbud mot befordran av vissa periodiska skrifter med statliga trafikmedel m. m.

Härigenom förordnas, att förordningen den 1 mars 1940 rörande förbud mot befordran av vissa periodiska skrifter med statliga trafikmedel m. m., vilken enligt förordningen den 24 mars 1942 (nr 108) gäller till och med den 31 mars 1943, skall äga fortsatt giltighet till och med den 31 mars 1944.

I samband med propositionen har utskottet till behandling förehäft en i anledning av densamma inom andra kammaren väckt motion, nr 297, av herr *Hagberg* i Luleå m. fl., däri hemställes om avslag å propositionen.

Genom *förordningen den 1 mars 1940 (nr 117) rörande förbud mot befordran av vissa periodiska skrifter med statliga trafikmedel m. m.* har Kungl. Maj:t erhållit befogenhet att under vissa förutsättningar meddela förbud mot befordran av periodisk skrift med allmänna posten eller såsom express-, paket-, il- eller fraktgods eller på därmed jämförligt sätt med statens järnvägar eller annat av staten ombesörjt trafikmedel eller enskilda järnvägar eller motorfordon i linjetrafik. Förbudet skall meddelas för viss tid, högst sex månader, och må förlängas för högst sex månader varje gång. Innan förbud eller förlängning därav beslutas, skall yttrande inhämtas från en särskild nämnd, tryckfrihetsnämnden.

Förordningen har följande lydelse:

Bihang till riksdagens protokoll 1943. 9 saml. 1 avd. Nr 15.

Kungl. Maj:ts förordning den 1 mars 1940 (nr 117) rörande förbud mot befordran av vissa periodiska skrifter med statliga trafikmedel m. m.

Kungl. Maj:t har, med riksdagen, funnit gott förordna som följer:

1 §.

Vid krig eller krigsfara, vari riket befinner sig, eller eljest under utomordentliga, av krig föranledda förhållanden må Konungen, om vid upprepade tillfällen innehållet i periodisk skrift visat sig ägnat att framkalla fara för rikets säkerhet eller skada rikets förhållande till främmande makt eller undergräva krigslydnaden eller ock därmed åsyftats att förbereda samhällsordningens omstörtande med hjälp av främmande makt eller eljest med våldsamma medel, förordna, att nummer eller häften, vilka utgivits eller framdeles komma att utgivas av skriften, ej må befordras med allmänna posten eller såsom express-, paket-, il- eller fraktgods eller på därmed jämförligt sätt med statens järnvägar eller annat av staten ombesörjt trafikmedel eller enskilda järnvägar eller motorfordon i linjetrafik. Sådant förbud skall ej avse föreskriven befordran till offentlig myndighet. Förbudet skall meddelas för viss tid, högst sex månader, och må förlängas för högst sex månader varje gång. Förbudet må återkallas, då anledning därtill finnes.

Förbud må ej meddelas i annat fall än där skriften i anledning av åtal för dess innehåll i sådant avseende som ovan angives av jury förklarats brottslig, enär innehållet ansetts stridande mot 3 § 7, 9 eller 10 mom. tryckfrihetsförordningen, eller där jämlikt 4 § 12 eller 13 mom. samma lag meddelats förordnande om indragning av skriften samt tryckfrihetskommittén funnit förordnandet skola äga bestånd.

2 §.

Innan förbud enligt 1 § eller förlängning därav beslutas, skall yttrande inhämtas från en nämnd bestående av fem ledamöter (tryckfrihetsnämnden). Nämnden skall utses av Konungen för viss tid. Av ledamöterna skola två utses bland personer, föreslagna av de tidningsmannaaorganisationer, som Konungen bestämmer. För en var av dessa ledamöter skola i enahanda ordning utses två suppleanter. Förslag, som ovan sägs, skall, för att vinna avseende, upptaga minst dubbelt så många personer som de, vilka skola med ledning av förslaget förordnas till ledamöter eller suppleanter. Har förslag icke avgivits, varde förordnande ändock av Konungen meddelat. Av övriga ledamöter skall en vara innehavare av domarämbete. Jämväl för en var av dessa ledamöter skola utses två suppleanter.

3 §.

Förbud, som meddelats jämlikt 1 §, skall även gälla skrift, vilken uppenbarligen utgives för att ersätta skrift, som förbudet avser.

4 §.

Då förbud enligt 1 § träder i tillämpning, skall skriften uteslutas ur det hos generalpoststyrelsen förda tidningsregistret. Skrift, som avses i 3 §, må ej införas i registret.

Generalpoststyrelsen äger, där så finnes skäligt, medgiva abonnent att återfå erlagd postbefordringsavgift för den tid förbudet gäller samt må meddela härför erforderliga bestämmelser.

5 §.

Under tid för förbud enligt 1 § skall innehavare av enskilt trafikmedel, som ej avses i 1 §, vara fritagen från skyldighet att befordra skrift, som förbudet avser, och skrift, varom sägs i 3 §.

6 §.

Föranleder någon uppsåtligen att skrift befordras i strid mot 1 eller 3 §, straffes, där ej gärningen är att bedöma såsom fel i ämbete eller tjänst, med dagsböter; och vare skriften förbruten.

Böter och förbruten egendom tillfalla kronan.

Denna förordning träder omedelbart i kraft och gäller till och med den 31 mars 1941. Förbud jämlikt 1 § må ej grundas på sådant i 1 § andra stycket omförmålt beslut av jury eller tryckfrihetskommittén, som meddelats före den 1 september 1939. Förbud skall ej gälla utöver tiden för förordningens giltighet. I fråga om sådan under nämnda tid begången förseelse, som i förordningen avses, skall vad där är stadgat äga tillämpning även efter det förordningen i övrigt upphört att gälla.

Förordningen, som ursprungligen gällde till och med den 31 mars 1941, har erhållit fortsatt giltighet till och med den 31 mars 1942 genom förordning den 21 mars 1941 (nr 151) samt därefter till och med den 31 mars 1943 genom förordning den 24 mars 1942 (nr 108).

Med stöd av förordningen har Kungl. Maj:t meddelat förbud, som där avses, enligt kungörelser den 21 mars 1940 (nr 146), den 26 april 1940 (nr 266), den 20 september 1940 (nr 831), den 18 oktober 1940 (nr 881), den 21 mars 1941 (nr 152), den 19 september 1941 (nr 754), den 24 mars 1942 (nr 109), den 17 april 1942 (nr 174) och den 18 september 1942 (nr 765). Förbudet gäller för närvarande i fråga om tre tidningar.

I propositionen anför *föredragande departementschefen, statsrådet Westman*, att behov av sådan befogenhet för Kungl. Maj:t, som innefattas i förordningen, kunde antagas föreligga även efter den 31 mars 1943 samt att förordningen därför syntes böra erhålla förlängd giltighetstid, förslagsvis till och med den 31 mars 1944.

Vid utskottets utlåtande fogas såsom bilaga en av andre kanslisekreteraren i justitiedepartementet R. Kihlgren den 18 februari 1943 upprättad promemoria angående tillämpningen av transportförbudsförordningen.

Vid de två senaste riksdagarna ha inom utskottet yppats allvarliga betänkligheter mot förlängning av transportförbudsförordningens giltighetstid. Dessa betänkligheter kvarstå alltjämt. Anmärkning har också framställts däremot, att transportförbud väsentligen ifrågakommit allenast mot tidningar tillhö-

Utskottet.

rande en av de politiska ytterlighetsriktningarna, ett förhållande som sammanhänger därmed att för förordningens tillämpning i regel förutsättes fällande jurydom. Det har slutligen ifrågasatts huruvida behov av ytterligare förlängning kan anses föreligga. Utskottet vill icke bestrida möjligheten av att sådana förhållanden, som tidigare ansetts nödvändiggöra ett tillgripande av transportförbud, även framdeles kunna inträda och vill därför ej motsätta sig en förlängning av förordningens giltighetstid.

Enligt förordningen skall transportförbud meddelas för en tid av högst sex månader och må därefter förlängas för högst sex månader varje gång. Transportförbud må ej meddelas i annat fall än där skriften i anledning av åtal förklarats brottslig av jury, enär innehållet ansetts stridande mot något av vissa angivna lagrum i tryckfrihetsförordningen, eller där skriften jämlikt bestämmelse i samma lag indragits enligt förordnande av militärbefälhavare samt tryckfrihetskommittén funnit förordnandet skola äga bestånd.

I fråga om meddelade förlängningar av redan gällande transportförbud har utskottet uppmärksammat att i vissa fall förlängning skett då omkring tre år förflutit från den tidpunkt, då skriften senast blivit av jury förklarad brottslig. Enligt utskottets mening är det icke lämpligt att verkningarna i förevarande hänseende av en fällande tryckfrihetsdom eller ett fastställt förordnande om indragning kunna utsträckas över obestämd tid. Inom utskottet har ifrågasatts sådan ändring i förordningens första paragraf att för meddelande eller förlängning av transportförbud skulle erfordras fällande juryutslag eller indragning inom ett år dessförinnan. Med hänsyn till föreliggande förhållanden vill utskottet ej nu föreslå någon ändring i förordningen. Därest emellertid en ytterligare förlängning av förordningen skulle ifrågakomma, bör enligt utskottets mening denna synpunkt vinna beaktande.

På grund av det anförda får utskottet hemställa,

att riksdagen måtte, med bifall till propositionen och med avslag å den i ärendet väckta motionen, antaga det genom propositionen framlagda förslaget till förordning om fortsatt giltighet av förordningen den 1 mars 1940 (nr 117) rörande förbud mot befordran av vissa periodiska skrifter med statliga trafikmedel m. m.

Stockholm den 12 mars 1943.

På första lagutskottets vägnar:

K. SCHLYTER.

Vid detta ärendes behandling hava närvarit

från första kammaren: herrar *Schlyter*, *Branting*, *Karl Johan Olsson*, *Brandt*, *Silje-ström*, *Krügel*, *Lodenus* och *Lindblom*;

från andra kammaren: herrar *Lindqvist*, *Gezelius*, *Hedlund* i Östersund, *Olsson* i Mellerud, *Björling* och *Lindberg* i Stockholm, fru *Gustafson** samt herr *Gustafsson* i Lekåsa.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av herr *Branting*, vilken anfört:

»Utskottet har uppmärksammat, att förlängning av transportförbud i vissa fall skett, då omkring tre år förflutit från den tidpunkt när skriften senast blivit förklarad brottslig. Liksom utskottet finner jag det icke lämpligt — icke heller i överensstämmelse med allmänna rättsgrundsatser — att verkningarna av en fällande tryckfrihetsdom eller ett indragningsförordnande kunna utsträckas över obestämd tid.

Enligt utskottet bör denna synpunkt på frågan om villkoren för meddelande eller förlängning av transportförbud beaktas, därest ytterligare förlängning av förordningen skulle ifrågakomma. Utskottets uttalande synes innebära, att rättelse i det av utskottet anmärkta förhållandet bör ske den 31 mars 1944, om förordningen då ytterligare förlänges.

Då jag icke kunnat finna riktigt att under ytterligare ett år bibehålla sådana olämpliga bestämmelser som möjliggöra transportförbud på grundval av en omsider fyra år gammal jurydom, eller på grundval av ett lika gammalt indragningsförordnande, och då jag för övrigt ansluter mig till samtliga de betänkligheter och anmärkningar mot förordningen som sådan, vilka kommit till uttryck i utskottets utlåtande, får jag härmed hemställa,

att förevarande proposition måtte av riksdagen avslås.»

P. M.

angående tillämpningen av förordningen rörande förbud mot befordran av vissa periodiska skrifter med statliga trafikmedel m. m.

Transportförbud har meddelats beträffande *dels* de kommunistiska tidningarna »Ny Dag», »Arbetar-Tidningen», »Norrskensflamman» och »Syd Svenska Kuriren», *dels* tidningen »Trots allt!» och *dels* tidningen »Sverige Fritt».

Kommunisttidningarna.

Genom K. K. den 21 mars 1940 nr 146 förordnades att transportförbud skulle gälla fr. o. m. den 27 mars 1940 under sex månader i avseende å tidningarna »Ny Dag», »Arbetar-Tidningen», »Norrskensflamman» och »Syd Svenska Kuriren». Tryckfrihetsnämnden hade tillstyrkt förbud.

Vid inhämtande av yttrande från tryckfrihetsnämnden meddelades till nämnden att beträffande dessa tidningar förekommit följande:

»Ny Dag».

Fem nummer hade i anledning av anställda åtal av jury förklarats brottsliga jämlikt 3 § 9 mom. tryckfrihetsförordningen. Vidare hade, sedan jämlikt 4 § 12 mom. tryckfrihetsförordningen förordnanden meddelats om indragning av aderton nummer, tryckfrihetskommittén funnit förordnandena skola äga bestånd.

»Arbetar-Tidningen».

Fem nummer hade efter åtal av jury förklarats brottsliga jämlikt 3 § 9 mom.

»Norrskensflamman».

Två nummer hade efter åtal av jury förklarats brottsliga jämlikt 3 § 9 mom.

»Syd Svenska Kuriren».

Ett nummer hade indragits jämlikt 4 § 12 mom., och tryckfrihetskommittén hade funnit förordnandet härom skola äga bestånd.

Genom K. K. den 20 sept. 1940 nr 831 förlängdes förbudet beträffande nämnda fyra tidningar under sex månader fr. o. m. den 27 september 1940. Tryckfrihetsnämndens majoritet hade tillstyrkt förlängning av förbudet; en ledamot hade anmält skiljaktig mening och velat avstyrka förlängning.

Under tiden 27 mars—26 september 1940 hade mot tidningarna förekommit följande:

»Ny Dag».

Konfiskation utan rättegång hade skett av två nummer. Ett åtal hade anställts, vilket emellertid blev ogillat.

»Arbetar-Tidningen».

Konfiskation utan rättegång hade ägt rum av två nummer.

Ett åtal hade anställts, vilket dock ogillades.

»Norrskensflamman».

Inga åtgärder hade förekommit.

»Syd Svenska Kuriren».

Ett åtal hade anställts, vilket blev ogillat.

Genom K. K. den 21 mars 1941 nr 152 förlängdes förbudet beträffande samma fyra tidningar under sex månader fr. o. m. den 27 mars 1941. Tryckfrihetsnämnden hade tillstyrkt förlängning.

Under tiden 27 september 1940—26 mars 1941 hade följande åtgärder mot tidningarna förekommit:

»Ny Dag».

Två nummer hade efter åtal av jury förklarats brottsliga.

Åtal hade anställts beträffande ytterligare två nummer men icke lett till fällande dom.

Två nummer hade konfiskerats utan rättegång.

»Arbetar-Tidningen».

Ett nummer hade konfiskerats utan rättegång.

»Norrskensflamman» och

»Syd Svenska Kuriren».

Inga åtgärder hade förekommit.

Genom K. K. den 19 september 1941 nr 754 förlängdes förbudet beträffande samma tidningar under sex månader fr. o. m. den 27 september 1941. Tryckfrihetsnämnden hade tillstyrkt förlängning.

Under tiden 27 mars—26 september 1941 hade följande åtgärder förekommit:

»Ny Dag».

Fem nummer hade konfiskerats utan rättegång.

»Arbetar-Tidningen».

Två nummer hade konfiskerats utan rättegång.

»Norrskensflamman».

Ingen åtgärd.

»Syd Svenska Kuriren».

Ett nummer hade konfiskerats utan rättegång.

Genom K. K. den 24 mars 1942 nr 109 förlängdes förbudet beträffande samma tidningar under sex månader fr. o. m. den 27 mars 1942. Tryckfrihetsnämnden hade tillstyrkt förlängning.

Under tiden 27 september 1941—26 mars 1942 hade följande åtgärder mot tidningarna skett:

»Ny Dag».

Tretton nummer hade konfiskerats utan rättegång.

»Arbetar-Tidningen».

Tio nummer hade konfiskerats utan rättegång.

»Norrskensflamman».

Tre nummer hade konfiskerats utan rättegång.

»Syd Svenska Kuriren».

Två nummer hade konfiskerats utan rättegång.

Genom K. K. den 18 september 1942 nr 765 förlängdes förbudet beträffande »Ny Dag», »Arbetar-Tidningen» och »Norrskensflamman» under sex månader fr. o. m. den 27 september 1942. Tryckfrihetsnämnden hade tillstyrkt förlängning.

»Syd Svenska Kuriren» hade upphört att utkomma, varför förlängning av förbudet beträffande denna tidning icke ifrågakom.

Under tiden 27 mars—26 september 1942 hade följande åtgärder förekommit:

»Nyg Dag».

Fem nummer hade konfiskerats utan rättegång.

»Arbetar-Tidningen».

Elva nummer hade konfiskerats utan rättegång.

»Norrskensflamman».

Ett nummer hade konfiskerats utan rättegång.

(»Syd Svenska Kuriren»: ingen åtgärd.)

Efter senaste förlängningen hava intill den 18 februari 1942 följande åtgärder förekommit:

»Nyg Dag».

Tre nummer konfiskerade utan rättegång.

»Arbetar-Tidningen».

Fyra nummer konfiskerade utan rättegång.

»Norrskensflamman».

Två nummer konfiskerade utan rättegång.

»Trots allt!»

Genom K. K. den 26 april 1940 nr 266, som omedelbart trädde i kraft, meddelades transportförbud för sex månader. Tryckfrihetsnämnden hade tillstyrkt förbud.

Vid inhämtande av yttrande från tryckfrihetsnämnden meddelades nämnden, att i anledning av anställt åtal viss artikel i ett nummer av tidningen av jury förklarats brottslig jämlikt 3 § 9 mom. tryckfrihetsförordningen.

Åtal beträffande ett annat nummer hade ogillats.

Genom K. K. den 18 oktober 1940 nr 801 förlängdes förbudet för tre månader fr. o. m. den 26 oktober 1940. Tryckfrihetsnämndens majoritet hade tillstyrkt förlängning, under det två ledamöter förklarat sig skiljaktiga och velat avstyrka förlängning.

Under tiden 26 april—25 oktober 1940 hade tre nummer konfiskerats utan rättegång. Under förlängningstiden förekom ingen åtgärd.

Före tidpunkten för förbudets utlöpande inforrades tryckfrihetsnämndens yttrande, huruvida förlängning borde ifrågakomma. I skrivelse den 22 januari 1941 meddelade nämnden, att den beslutat avgiva det yttrande, att det enligt nämndens mening icke förelåge anledning till fortsatt transportförbud beträffande tidningen.

Genom beslut den 24 januari 1941 fann Kungl. Maj:t, vid anmälan av nämndens yttrande, ärendet icke föranleda någon Kungl. Maj:ts vidare åtgärd.

Transportförbudet förnyades alltså icke då tiden för detsamma utgick den 25 januari 1941.

Efter sistnämnda dag hava fem nummer av tidningen konfiskerats utan rättegång. Något åtal har icke förekommit.

»Sverige Fritt».

Genom K. K. den 17 april 1942 nr 174 meddelades transportförbud beträffande denna tidning för en tid av sex månader fr. o. m. den 20 april 1942. Tryckfrihetsnämnden hade tillstyrkt förbud.

Före förbudets meddelande hade i anledning av anställt åtal viss artikel i ett nummer (för $^{13}/_3$ 1942) av tidningen av jury förklarats brottslig jämlikt 3 § 7 mom. tryckfrihetsförordningen. Åtal i anledning av innehållet i ett tidigare nummer (för $^{19}/_4$ 1940) hade ogillats. Två nummer (för $^{12}/_{12}$ 1941 och $^9/_1$ 1942) hade konfiskerats utan rättegång.

Under de sex månader transportförbudet gällde utkom icke något nummer av tidningen. I anledning härav inhämtades icke yttrande från tryckfrihetsnämnden om förlängning av förbudet, och detsamma utgick med den 19 oktober 1942.

Efter denna tidpunkt hava utkommit fyra nummer av tidningen, daterade den 30 oktober, den 27 november och den 18 december 1942 samt den 22 januari 1943. Innehållet i dessa nummer har icke givit anledning till åtgärd enligt tryckfrihetsförordningen.

Kihlgren $^{18}/_2$ 1943.